

Vergaderjaar 2023–2024

36 470 X **Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2023 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota)**

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

A.	ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVoorstel	2
B.	BEGROTINGSTOELICHTING	3
1	Leeswijzer	3
2	Het beleid	4
2.1	Voorstel van wet	4
2.2	Uitgavenmutaties	5
2.3	Ontvangstenmutaties	6
2.4	Budgettaire gevolgen van beleid	7
3	Bijlage subsidieoverzicht	26

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Artikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2023 wijzigingen aan te brengen in de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Defensie (X).

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

DE MINISTER VAN DEFENSIE,

K.H. Ollongren

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1 Leeswijzer

De voorliggende 2^e suppletoire begroting bevat de voorgestelde wijzigingen ten opzichte van de 1^e incidentele suppletoire begroting 2023 (Prinsjesdag suppletoire begroting) van hoofdstuk X van de begroting van het Rijk.

In deze 2^e suppletoire begroting van Defensie zijn de besluiten van het kabinet uit de Najaarsnota verwerkt. Deze suppletoire wet dient dan ook in samenhang te worden gezien met de Najaarsnota.

In paragraaf 2.1 wordt de cijfermatige aansluiting ten opzichte van de 2^e incidentele suppletoire begroting uiteengezet. Vervolgens worden in paragraaf 2.2 de uitgavenmutaties en in 2.3 de ontvangstenmutaties worden toegelicht. Afsluitend is in paragraaf 2.4 per artikel een tabel opgenomen met daarin de budgettaire gevolgen van beleid en de uitgaven- en ontvangstenmutaties. Per artikel worden de mutaties groter dan of gelijk aan onderstaande staffel op het niveau van de financiële instrumenten (en eventueel artikelonderdeel) toegelicht.

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1000	5	10
=> 1000	10	20

De toelichtingen op de uitgaven gelden ook voor de verplichtingen. Alleen indien sprake is van een groot verschil van de verplichtingenmutaties ten opzichte van de uitgavenmutaties wordt dit verschil apart toegelicht. Deze verschillen ontstaan bijvoorbeeld doordat verplichtingen zijn aangegaan die niet tot een uitgavenmutatie leiden of door regelingen waarvoor de verplichtingen dit jaar worden aangegaan terwijl de uitgaven pas volgend jaar (of in de jaren daarna) plaatsvinden.

2 Het beleid

2.1 Voorstel van wet

Met het onderhavige wetsvoorstel wordt voorgesteld de uitgavenbegroting 2023 van het Ministerie van Defensie (X) ten opzichte van de 2^e incidentele suppletoire begroting met een bedrag van € 289,3 miljoen te verlagen. Voor het begrotingsbedrag van de ontvangsten 2023 wordt voorgesteld dit met € 98,9 miljoen te verhogen. Dit leidt voor het Ministerie van Defensie tot een uitgavenbudget van € 15.062,3 miljoen en een ontvangstenbudget van € 292,6 miljoen. De begroting voor de in 2023 aan te gane verplichtingen neemt toe met € 552,9 miljoen tot € 16.878,7 miljoen. De cijfermatige aansluiting ten opzichte van 2^e incidentele suppletoire begroting 2023 is als volgt:

Uitgaven (bedragen x € 1.000)	
Stand 2 ^e incidentele suppletoire begroting 2023	€ 15.351.607
Wijzigingen 2 ^e suppletoire begroting 2023	€ – 289.278
Stand begroting Defensie (X) in de Najaarsnota 2023	€ 15.062.329

Ontvangsten (bedragen x € 1.000)	
Stand 2 ^e incidentele suppletoire begroting 2023	€ 193.652
Wijzigingen 2 ^e suppletoire begroting 2023	€ 98.915
Stand begroting Defensie (X) in de Najaarsnota 2023	€ 292.567

2.2 Uitgavenmutaties

Belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2023 (2 ^e suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)		
	Artikelnummer	Uitgaven 2023
Standen ontwerpbegroting 2023		15.038,7
Mutaties 1e incidentele suppletoire begroting		1.240,0
Mutaties 1e suppletoire begroting 2023		– 726,4
Mutaties 2e incidentele suppletoire begroting		– 200,7
Stand 2e incidentele suppletoire begroting 2023		15.351,6
Belangrijkste suppletoire mutaties		
1. Kasschuif Oekraïne	1	– 180,9
2. Vrijgave Defensiebudget	12	– 46,9
3. Vrijval HGIS	1	– 40,0
4. Vrijval overige inzet	1	– 10,0
5. Overige overboekingen	2, 4, 5, 9, 10, 12, 13	– 7,1
	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13	– 4,4
6. Overige mutaties		
Stand 2e suppletoire begroting 2023		15.062,3

Toelichting overzicht uitgavenmutaties

1. Kasschuif Oekraïne

Als gevolg van een kasschuif van de voor de steun aan Oekraïne bestemde middelen van 2023 naar 2024 wordt de begroting met € 180,9 miljoen naar beneden bijgesteld. De kasgelden verschuiven naar 2024, met name vanwege een krappe defensiemarkt.

2. Vrijgave Defensiebudget

Als gevolg van onder andere de gevolgen van krapte op de Defensiemarkt en op de arbeidsmarkt op het realisatievermogen van Defensie, wordt met deze suppletoire begroting een bedrag van € 46,9 miljoen vrijgegeven.

3. Vrijval HGIS

Het Budget Internationale Veiligheid (BIV) is op artikel 1.1 van de Defensiebegroting geplaatst, maar valt ook onder de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS). Het BIV is een voorziening die het mogelijk maakt om op verwachte en onverwachte internationale ontwikkelingen te reageren. Wat in een boekjaar van deze voorziening niet nodig blijkt te zijn vloeit terug naar de HGIS.

4. Vrijval overige inzet

Het budget voor de overige inzet wordt met name ingezet voor *Vessel Protection Detachments* (VPD). In 2023 worden niet veel VPD's meer verwacht, vandaar dat een deel van het resterende budget vrijvalt.

5. Overige overboekingen

Per saldo daalt de begroting van Defensie als gevolg van de interdepartementale budgetoverhevelingen met € 7,1 miljoen.

6. Overige mutaties

Per saldo daalt de begroting van Defensie als gevolg van de overige mutaties met € 4,4 miljoen. Het betreft onder andere het naar beneden bijstellen van het uitgavenkader als gevolg van minder ontvangsten en het

doorwerken van de bijdrage vanuit de begroting Hoofdstuk X Defensie aan hoofdstuk K Defensiematerieelbegrotingsfonds ten behoeve van uitgaven die op het fonds worden verantwoord.

2.3 Ontvangstenmutaties

Belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties 2023 (2 ^e suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)		
	Artikelnummer	Ontvangsten 2023
Standen ontwerpbegroting 2023		142,2
Mutaties 1e incidentele suppletoire begroting		0,0
Mutaties 1e suppletoire begroting 2023		3,2
Mutaties 2e incidentele suppletoire begroting		48,3
Stand 2e incidentele suppletoire begroting 2023		193,7
Belangrijkste suppletoire mutaties		
1. Samenwerking steun Oekraïne	1	97,5
2. Afromen eigen vermogen Paresto	8	5,0
3. Overige mutaties	3, 5, 7	– 3,6
Stand 2e suppletoire begroting 2023		292,6

Toelichting overzicht ontvangstenmutaties

1. Samenwerking steun Oekraïne

De ontvangsten stijgen met € 97,5 miljoen als gevolg van de samenwerking met Denemarken om steun te leveren aan Oekraïne. Denemarken draagt een deel van de financiële lasten hiervan. Dit leidt tot ontvangsten op de Defensiebegroting.

2. Afromen eigen vermogen Paresto

Door de krapte op de arbeidsmarkt was Paresto niet in staat de gevraagde hoeveelheid inhuurcapaciteit te verkrijgen. Desondanks zijn er nauwelijks aanvragen afgewezen. De baten zijn hierdoor niet aangetast. De uitgaven vallen wel lager uit, hierdoor is het eigen vermogen gestegen. Het surplus eigen vermogen is afgeroomd conform de regeling agentschappen. Het eigen vermogen van een baten-lastenagentschap is gebonden aan een maximumomvang van 5% van de gemiddelde jaaromzet, berekend over de laatste drie jaar.

3. Overige mutaties

Het ontvangstenbudget is vanwege enkele meer- en minderontvangsten met per saldo € 3,6 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere ontvangsten voor goederen en diensten bij COMMIT (€ 4,0 miljoen).

2.4 Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 1 Inzet

Artikel 1 Inzet (bedragen x € 1.000)			
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
		2.280.036	396.393
			2.676.429
	Uitgaven	1.286.789	- 228.813
			1.057.976
	Apparaatsuitgaven	0	0
			0
	Programmauitgaven	1.286.789	- 228.813
			1.057.976
1.1	Programmauitgaven	1.286.789	- 228.813
	<i>Opdrachten</i>	<i>1.286.789</i>	<i>- 228.813</i>
	Crisisbeheersingsoperaties	1.269.085	- 218.813
	Financiering nationale inzet krijgsmacht	2.986	0
	Overige inzet	14.718	- 10.000
			4.718
	Ontvangsten	50.332	97.491
			147.823

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht. Voor 2023 is 77% juridisch verplicht ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingenruimte stijgt met € 396,4 miljoen. Dit is het gevolg van € 444,0 miljoen hogere verplichtingen om de samenwerking met Denemarken mogelijk te maken. In deze samenwerking gaat Nederland het contract met de leverancier aan en compenseert Denemarken een deel van de uitgaven voor te doneren materieel. Dit leidt tot een hogere verplichtingenruimte. Daarnaast is er een hogere verplichtingenruimte benodigd om de steun aan Oekraïne in 2024 te continueren via bilaterale commerciële leveringen.

Voor € 48,0 miljoen daalt de verplichtingenruimte binnen de Crisisbeheersingsoperaties en de Overige inzet. Deze daling is gelijk aan de daling die bij de uitgaven wordt toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

De totale uitgaven worden met € 228,9 miljoen naar beneden bijgesteld in 2023, vooral door een kasschuif voor Oekraïne van 2023 naar 2024 van € 180,9 miljoen. Met name vanwege een krappe defensiemarkt verschuiven kasgelden naar 2024. Daarnaast zijn de uitgaven voor de Crisisbeheersingsoperaties (€ 40,0 miljoen) verlaagd, dit is het gevolg van eenzelfde daling bij het Budget Internationale Veiligheid (BIV). Het BIV is een voorziening die het mogelijk maakt om op verwachte en onverwachte internationale ontwikkelingen te reageren. Wat in een boekjaar van deze voorziening niet nodig blijkt zijn vloeit terug naar de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS), waar het BIV binnen de Rijksbegroting aan gekoppeld is. Voor 2023 is de verwachte vrijval € 40,0 miljoen.

De verwachte uitgaven voor de Overige Inzet dalen met € 10,0 miljoen. Dit budget wordt met name ingezet voor *Vessel Protection Detachments* (VPD). In 2023 worden niet veel VPD's meer verwacht, waardoor een deel van het resterende budget vrijvalt. Tegenover deze bijstellingen staan € 2,1 miljoen hogere uitgaven door overige mutaties.

Toelichting op de ontvangsten

De ontvangsten stijgen met € 97,5 miljoen als gevolg van de samenwerking met Denemarken om steun te leveren aan Oekraïne. Denemarken draagt een deel van de financiële lasten hiervan. Dit leidt tot ontvangsten op de Defensiebegroting.

Beleidsartikel 2 Koninklijke Marine

Artikel 2 Koninklijke Marine (bedragen x € 1.000)			
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
		1.044.776	114.142
	Uitgaven	1.029.631	26.756
	Apparaatsuitgaven	935.889	19.790
2.2	Apparaatsuitgaven	935.889	19.790
	<i>Personele uitgaven</i>	<i>911.610</i>	<i>16.876</i>
	Eigen personeel	831.284	– 2.235
	Externe inhuur	7.726	744
	Overige personele exploitatie	38.831	19.682
	Kustwacht NL	9.239	865
	Kustwacht CARIB	24.530	– 2.180
	<i>Materiële uitgaven</i>	<i>24.279</i>	<i>2.914</i>
	Overige materiële exploitatie	21.218	4.214
	Kustwacht NL	102	0
	Kustwacht CARIB	2.959	– 1.300
	Programmauitgaven	93.742	6.966
2.1	Programmauitgaven	93.742	6.966
	<i>Opdrachten</i>	<i>93.742</i>	<i>6.926</i>
	Gereedstelling	16.452	6.648
	Kustwacht NL	75.862	– 1.507
	Kustwacht CARIB	1.428	1.785
	<i>(Schade)vergoeding</i>	<i>0</i>	<i>40</i>
	Schadevergoeding overig	0	40
	Ontvangsten	12.324	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht. Voor 2023 is 99% juridisch verplicht ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen van de Koninklijke Marine stijgen met € 114,1 miljoen. Gedeeltelijk lopen deze mutaties gelijk met de uitgaven.

Het verschil binnen de verplichtingen wordt voor € 49,4 miljoen veroorzaakt door de prijsbijstelling voor de resterende looptijd van de contracten Lucht-verkenningscapaciteit en helikoptercapaciteit van Kustwacht Nederland. Daarnaast wordt dit jaar naar verwachting nog een meerjarig contract afgesloten voor het ontwikkelen, inrichten en uitvoeren van een leerlijn Marine Technicus ter waarde van € 22,0 miljoen. Het doel hiervan is het groeiend tekort aan goed gekwalificeerd technisch personeel bij de Koninklijke Marine op te lossen. Het restant betreft het saldo van meerdere kleine mutaties.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verhoogd met € 26,8 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Personele uitgaven

De personele uitgaven bij de Koninklijke Marine stijgen per saldo met €16,9 miljoen. Dit komt door verschillende herschikkingen. Binnen het budget «overige personele uitgaven» is bijna € 19,7 miljoen toegevoegd vanwege hogere uitgaven voor onder andere meer opleidingen en alternatieve personele capaciteit zoals het HR-ecosysteem.

Beleidsartikel 3 Koninklijke Landmacht

Artikel 3 Koninklijke Landmacht (bedragen x € 1.000)			
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
		1.738.163	40.832
			1.778.995
	Uitgaven	1.740.361	12.934
			1.753.295
	Apparaatsuitgaven	1.658.456	10.508
			1.668.964
3.2	Apparaatsuitgaven	1.658.456	10.508
	<i>Personele uitgaven</i>	<i>1.623.185</i>	<i>14.922</i>
	Eigen personeel	1.525.960	12.993
	Externe inhuur	19.192	2.011
	Overige personele exploitatie	78.033	– 82
	<i>Materiële uitgaven</i>	<i>35.271</i>	<i>– 4.414</i>
	Overige materiële exploitatie	35.271	– 4.414
	Programmauitgaven	81.905	2.426
			84.331
3.1	Programmauitgaven	81.905	2.426
	<i>Opdrachten</i>	<i>81.405</i>	<i>2.426</i>
	Gereedstelling	81.405	2.426
	<i>(Schade)vergoeding</i>	<i>500</i>	<i>0</i>
	Schadevergoeding overig	500	0
	Ontvangsten	8.054	– 1.822
			6.232

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht. Voor 2023 is 98% juridisch verplicht ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichtingen

Er zijn voor dit artikel € 40,8 miljoen meer verplichtingen aangegaan dan geraamd. Hiervan komt € 15,7 miljoen voort uit de inhuur van instructiecapaciteit voor het dienstjaar en € 10,0 miljoen voor extra rantsoenen. Verder zijn de verplichtingen per saldo € 12,9 miljoen hoger als gevolg van het arbeidsvoorwaardenakkoord 2021 – 2023. Het overige verschil tussen de verplichtingen en uitgaven wordt verklaard met de toelichting op de uitgaven.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verhoogd met € 12,9 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Personele uitgaven

Personele uitgaven stijgen per saldo met € 14,9 miljoen. Dit wordt met name veroorzaakt door de stijging van de uitgaven voor Eigen Personeel. Deze stijgen per saldo met € 12,9 miljoen. Grotendeels is dit als gevolg van toekennen van budget uit het arbeidsvoorwaardenakkoord 2021 – 2023 (€ 14,3 miljoen). Verder wordt het budget met € 5,7 miljoen verhoogd middels kleine mutaties waarvan de grootste een budget ophoging is van

eigen personeel ter waarde van € 2,2 miljoen. Deze ophoging komt door een stijging van het aantal reservisten. Daartegenover staat een correctieboeking van € 7,0 miljoen waarmee het budget daalt.

Beleidsartikel 4 Koninklijke Luchtmacht

Artikel 4 Koninklijke Luchtmacht (bedragen x € 1.000)			
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
		809.327	24.797
	Uitgaven	810.914	- 450
	Apparaatsuitgaven	782.974	- 5.861
4.2	Apparaatsuitgaven	782.974	- 5.861
	<i>Personele uitgaven</i>	<i>748.686</i>	<i>- 13.361</i>
	Eigen personeel	645.477	- 19.884
	Externe inhuur	7.400	7.500
	Overige personele exploitatie	95.809	- 977
	<i>Materiële uitgaven</i>	<i>34.288</i>	<i>7.500</i>
	Overige materiële exploitatie	34.288	7.500
	Programmauitgaven	27.940	5.411
4.1	Programmauitgaven	27.940	5.411
	<i>Opdrachten</i>	<i>27.890</i>	<i>5.411</i>
	Gereedstelling	27.890	5.411
	<i>(Schade)vergoeding</i>	<i>50</i>	<i>0</i>
	Schadevergoeding overig	50	0
	Ontvangsten	12.111	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht. Voor 2023 is 94% juridisch verplicht ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen van de Koninklijke Luchtmacht stijgen per saldo met € 24,8 miljoen. Dit is voornamelijk het gevolg van het aangaan van een groot contract met TNO/NLR ter waarde van € 10,0 miljoen, waarvan de kasuitgaven in latere jaren plaatsvinden. TNO/NLR zal de komende jaren ondersteuning bieden op onder meer de F-35, MQ-9 en Target Support Cell. Daarnaast is dit jaar ook de FMS-case vliegeropleidingen opgehoogd vanwege duurder wordende opleiding. Dit heeft gezorgd voor een ophoging van € 6,0 miljoen van het verplichtingen budget. Het restant van het verschil tussen verplichtingen en uitgaven wordt veroorzaakt door meerdere kleinere mutaties.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verlaagd met € 0,5 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Personele uitgaven

Per saldo is het budget met € 13,4 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een lager budget voor eigen personeel. Dit is het gevolg van een aantal herschikking op de CLSK begroting

(€ 25,5 miljoen) vanwege ondervulling van de organisatie. Daartegenover staat dat het budget voor extern inhuur, waarmee het gebrek aan eigen personeel wordt opgevangen, is gestegen (€ 7,5 miljoen).

Materiële uitgaven

Het budget voor overige materiële exploitatie is met € 7,5 miljoen opgehoogd ten behoeve van een onvoorziene betaling aan de simulator waarmee refueling in de lucht door onze nieuwe tankvliegtuigen kan worden nagebootst (MRTT ARO SIM).

Gereedstelling

Per saldo is het budget gereedstelling met € 5,4 miljoen gestegen. Het overgrote deel ervan komt door een overboeking van € 3,0 miljoen ten behoeve van de Air Policing taak met de F-35 aan de Oostgrens van Europa.

Beleidsartikel 5 Koninklijke Marechaussee

Artikel 5 Koninklijke Marechaussee (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Art. Verplichtingen	670.959	– 40.214	630.745
Uitgaven	672.374	– 44.629	627.745
Apparaatsuitgaven	665.859	– 44.570	621.289
5.2 Apparaatsuitgaven	665.859	– 44.570	621.289
<i>Personele uitgaven</i>	<i>641.742</i>	<i>– 36.934</i>	<i>604.808</i>
Eigen personeel	610.549	– 47.437	563.112
Externe inhuur	4.056	8.144	12.200
Overige personele exploitatie	27.137	2.359	29.496
<i>Materiële uitgaven</i>	<i>24.117</i>	<i>– 7.636</i>	<i>16.481</i>
Overige materiële exploitatie	24.117	– 7.636	16.481
Programmauitgaven	6.515	– 59	6.456
5.1 Programmauitgaven	6.515	– 59	6.456
<i>Opdrachten</i>	<i>6.515</i>	<i>– 115</i>	<i>6.400</i>
Gereedstelling	6.515	– 115	6.400
<i>(Schade)vergoeding</i>	<i>0</i>	<i>56</i>	<i>56</i>
Schadevergoeding overig	0	56	56
Ontvangsten	6.354	2.246	8.600

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht. Voor 2023 is 100% juridisch verplicht ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verlaagd met € 44,6 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Personele uitgaven

Het budget voor personele uitgaven worden per saldo met € 36,9 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een lager budget voor eigen personeel van € 47,4 miljoen. Enerzijds wordt dit veroorzaakt door de snellere groei van de organisatie en het bijbehorende budget ten opzichte van de groei van het personeelsbestand, en anderzijds door het uitstel van de uitbetaling van de nieuwe regeling Toelage Onregelmatige Dienst (TOD) uit het AV-akkoord (€ 9,7 miljoen). Daarnaast heeft Defensie € 8,4 miljoen niet gerealiseerd budget teruggeboekt aan het gezag (respectievelijk het ministerie van Justitie en Veiligheid en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) en is het budget vanwege een aantal overige herschikkingen met per saldo € 4,4 miljoen naar beneden bijgesteld. Daartegenover staat een hoger budget voor overige personele exploitatie (€ 2,6 miljoen) en externe inhuur (€ 8,1 miljoen). Dit wordt voornamelijk gedekt door het overhevelen van € 6,4 miljoen budget eigen personeel.

Materiële uitgaven

Het budget voor materiële uitgaven worden per saldo met € 7,6 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de vertraging van de personele uitbreidingen (€ 5,9 miljoen), en het terugboeken van niet gerealiseerd budget aan het ministerie van Justitie en Veiligheid (€ 4,7 miljoen). Daartegenover staat het ophogen van het budget vanwege een aantal herschikkingen met € 3,0 miljoen.

Beleidsartikel 7 Commando Materieel en IT

Artikel 7 Commando Materieel en IT (bedragen x € 1.000)			
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
		713.966	48.172
			762.138
	Uitgaven	715.898	26.240
			742.138
	Apparaatsuitgaven	560.803	18.240
			579.043
7.2	Apparaatsuitgaven	560.803	18.240
	<i>Personele uitgaven</i>	<i>537.890</i>	<i>19.263</i>
	Eigen personeel	484.129	– 13.169
	Externe inhuur	33.053	31.424
	Overige personele exploitatie	20.708	1.008
	<i>Materiële uitgaven</i>	<i>22.913</i>	<i>– 1.023</i>
	Overige materiële exploitatie	22.913	– 1.023
	Programmauitgaven	155.095	8.000
			163.095
7.1	Programmauitgaven	155.095	8.000
	<i>Opdrachten</i>	<i>155.095</i>	<i>8.000</i>
	Gereedstelling	155.095	8.000
	Ontvangsten	25.765	– 4.000
			21.765

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht. Voor 2023 is 100% juridisch verplicht ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen worden met € 48,2 miljoen verhoogd. Dit komt voornamelijk doordat in 2023 een aantal inhuurcontracten is gesloten met een langere looptijd waarmee wordt ingezet op beschikbaarheid van voldoende capaciteit.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verhoogd met € 26,2 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Personele uitgaven

De personele uitgaven worden per saldo met € 19,3 miljoen verhoogd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een hoger budget voor externe inhuur (€ 31,4 miljoen). De oorzaak is de achterblijvende vulling op IT-functies en de hieraan verbonden noodzakelijke inhuur van externen. Daartegenover staat dat het budget voor eigen personeel per saldo met € 13,2 miljoen naar beneden is bijgesteld.

Opdrachten

Het budget voor gereedstelling stijgt met € 8,0 miljoen. Dit betreft extra uitgaven voor brandstof en smeermiddelen.

Beleidsartikel 8 Defensie Ondersteuningscommando

Artikel 8 Defensie Ondersteuningscommando (bedragen x € 1.000)			
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
		1.508.034	52.044
			1.560.078
	Uitgaven	1.520.533	44.496
			1.565.029
	Apparaatsuitgaven	1.379.583	47.221
			1.426.804
8.2	Apparaatsuitgaven	1.379.583	47.221
	<i>Personele uitgaven</i>	<i>937.948</i>	<i>6.993</i>
	Eigen personeel	688.296	– 2.836
	Externe inhuur	31.210	0
	Overige personele exploitatie	200.192	9.691
	Attaches	18.250	138
	<i>Materiële uitgaven</i>	<i>441.635</i>	<i>40.228</i>
	Overige materiële exploitatie	434.616	40.182
	Attaches	7.019	46
	Programmauitgaven	140.950	– 2.725
			138.225
8.1	Programmauitgaven	140.950	– 2.725
	<i>Opdrachten</i>	<i>0</i>	<i>125</i>
	Gereedstelling	0	125
	<i>(Schade)vergoeding</i>	<i>140.950</i>	<i>– 2.850</i>
	Schadevergoeding overig	9.000	– 1.300
	Nationaal Fonds Ereschuld	130.000	0
	Reservering schadevergoedingen	1.950	– 1.550
	Chroom-6 Defensie		400
	Ontvangsten	68.995	5.000
			73.995

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht. Voor 2023 is 94% juridisch verplicht ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen van het DOSCO lopen grotendeels gelijk met de kasuitgaven, zoals hieronder toegelicht. Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door een bijstelling van € 7,0 miljoen. Als gevolg van de oorlog in Oekraïne is er een hogere realisatie van de verplichtingen binnen de Defensie Gezondheidszorg Organisatie (DGO).

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt per saldo verhoogd met € 44,5 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Personele uitgaven

Het budget voor de overige personele exploitatie is per saldo met € 9,7 miljoen verhoogd. Dit wordt met name veroorzaakt door een toevoeging van € 20,5 miljoen. Het WKR-budget is hiermee verhoogd als gevolg van een naheffing van de Belastingdienst. Daarnaast vindt er een overheveling van € 10,0 miljoen plaats naar het budget voor overige materiële exploitatie ten behoeve van het budget voor energie en water.

Materiële uitgaven

Het budget voor de materiële uitgaven is per saldo met € 40,2 miljoen verhoogd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een hoger budget voor energie en water (€ 25,7 miljoen) vanwege de gestegen prijzen. Voor € 5,0 miljoen is hiervoor extra budget ontvangen, voor het overige deel van € 20,7 miljoen zijn enkele meevallers op de DOSCO-begroting aangewend, zoals onderrealisatie op het budget voor eigen personeel.

Daarnaast is € 9,6 miljoen toegevoegd voor betalingen die zijn gedaan in het kader van *Multi-Role Tanker Transport* (MRTT) en heeft het DOSCO € 3,5 miljoen budget ontvangen als compensatie voor Geneeskundige Logistiek vanwege uitgaven die in 2022 zijn gedaan als gevolg van de oorlog in Oekraïne. Als gevolg van de toegenomen vraag naar transport is € 4,0 miljoen extra budget toegevoegd. Daartegenover staat een aantal kleine herschikkingen, die per saldo leiden tot een verlaging van het budget met € 2,6 miljoen.

Niet-Beleidsartikel 9 Algemeen

Artikel 9 Algemeen (bedragen x € 1.000)			
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
		232.308	6.549
			238.857
	Uitgaven	232.308	– 1.955
			230.353
9.1	Programmauitgaven	232.308	– 1.955
	<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>46.537</i>	<i>2.110</i>
	Subsidies	46.537	2.110
	<i>Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken</i>	<i>71.594</i>	<i>200</i>
	Kennisopbouw TNO via EZ	64.003	– 75
	Kennisopbouw NLR via EZ	4.059	200
	Kennisopbouw MARIN via EZ	3.444	75
	Overige Bijdragen	88	0
	<i>Opdrachten</i>	<i>15.322</i>	<i>– 1.838</i>
	Opdrachten beleid	11.077	– 338
	opdrachten milieu beleid	4.245	– 1.500
	<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	<i>73.245</i>	<i>4.800</i>
	Bijdrage aan de NAVO	66.701	4.800
	Bijdrage aan internationale samenwerking	6.544	0
	<i>Bekostiging</i>	<i>4.290</i>	<i>0</i>
	Bekostiging diverse instellingen	4.290	0
	<i>Inkomensoverdrachten</i>	<i>742</i>	<i>– 660</i>
	Overige bijdragen	742	– 660
	<i>(Schade)vergoeding</i>	<i>20.578</i>	<i>– 6.567</i>
	Schadevergoeding overig	1.765	0
	Regeling Chroom 6 Defensie	6.513	– 4.513
	Civielrechtelijke Regeling Srebrenica 2020	12.300	– 2.054
	Ontvangsten	1.600	0
			1.600

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen stijgen per saldo met € 6,5 miljoen. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door € 7,2 miljoen aan hogere verplichtingen voor kennisopbouw bij TNO, NLR en MARIN via het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) vanuit het hiervoor bij Defensienota beschikbaar gestelde budget, een € 4,8 miljoen hogere bijdrage aan de NAVO en € 2,1 miljoen hogere verplichtingen aan subsidies. Daartegenover staan € 5,1 miljoen lagere verplichtingen aan schadevergoedingen, hoofdzakelijk veroorzaakt door € 6,5 miljoen aan lagere uitgaven voor de Regeling uitkering chroom-6 Defensie en de civielrechtelijke regeling Srebrenica waarvan verwacht wordt dat deze uitgaven niet in 2023 maar in latere jaren zullen plaatsvinden, en € 1,8 miljoen lagere verplichtingen aan beleidsopdrachten door onder andere de overheveling van € 1,0 miljoen naar het DMF

voor elektrische laadpalen op Defensielocaties en de interdepartementale overheveling van € 0,5 miljoen naar het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) voor het programma luchtruimherziening.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget daalt per saldo met € 2,0 miljoen. Dit heeft hoofdzakelijk dezelfde oorzaken als genoemd in de toelichting op de verplichtingen, met als grootste verschil dat het uitgavenbudget voor kennisopbouw bij TNO, NLR en MARIN niet gelijk loopt met de opgehoogde verplichtingen, voornamelijk veroorzaakt door de verplichting van € 4,0 miljoen als bijdrage aan het nieuwe CBRN-laboratorium van TNO.

Niet-Beleidsartikel 10 Apparaat kerndepartement

Artikel 10 Apparaat kerndepartement (bedragen x € 1.000)			
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
		1.741.826	2.675
	Uitgaven	1.744.204	- 19.203
10.2	Apparaatsuitgaven	1.744.204	- 19.203
	<i>Personele uitgaven</i>	<i>1.708.561</i>	<i>- 9.706</i>
	Eigen personeel	368.137	- 8.842
	Externe Inhuur	22.187	8.012
	Overige personele exploitatie	26.320	- 1.166
	Uitkeringen (pensioenen en wachtgeldten)	1.291.917	- 7.710
	<i>Materiële uitgaven</i>	<i>35.643</i>	<i>- 9.497</i>
	Overige materiele exploitatie	35.643	- 9.497
	Ontvangsten	8.117	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen stijgen per saldo met € 2,7 miljoen. De verplichtingen lopen grotendeels gelijk met de kasuitgaven zoals hieronder uiteengezet. Het verschil met de uitgaven wordt voornamelijk veroorzaakt door een bijstelling van de verplichtingen voor externe inhuur met € 20,0 miljoen door het afsluiten van meer inhuurcontracten.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt per saldo verlaagd met € 19,2 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Personele uitgaven

Het budget voor de personele uitgaven daalt per saldo met € 9,7 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door € 8,8 miljoen aan lagere uitgaven voor eigen personeel door de lagere personele vulling. Dit budget wordt voor € 8,0 miljoen ingezet om hogere uitgaven aan externe inhuur om de lagere personele vulling mee op te vangen. Daarnaast daalt het budget voor uitkeringen met € 7,7 miljoen door meevallende uitgaven door de bijgestelde raming voor het AOW-hiaat en de waardeoverdrachten.

Materiële uitgaven

Het budget voor de materiële uitgaven daalt per saldo met € 9,5 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door € 7,4 miljoen aan herschikkingen van dit budget voor onder andere externe inhuur.

Niet-Beleidsartikel 11 Geheim

Artikel 11 Geheim (bedragen x € 1.000)			
Art.	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	18.815	0	18.815
Uitgaven	18.815	0	18.815
11.0 Geheim	18.815	0	18.815
Geheim	18.815	0	18.815
Geheim	18.815	0	18.815
Ontvangsten	0	0	0

Niet-Beleidsartikel 12 Nog onverdeeld

Artikel 12 Nog onverdeeld (bedragen x € 1.000)			
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
	Uitgaven	112.262	- 112.262
12.3	Nog onverdeeld Loon	35.194	- 35.194
	Nog onverdeeld Loon	35.194	- 35.194
	Nog onverdeeld Loon	35.194	- 35.194
12.4	Nog onverdeeld Prijs	77.068	- 77.068
	Nog onverdeeld Prijs	77.068	- 77.068
	Nog onverdeeld Prijs	77.068	- 77.068
	Ontvangsten	0	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verlaagd met € 112,3 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Nog onverdeeld Loon

Het budget wordt met € 35,2 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit wordt met name veroorzaakt door het uitdelen van AV-middelen (€ 28,0 miljoen) voor onder andere hogere salariskosten van militairen in opleiding als gevolg van het nieuwe militaire loongebouw en voor het nieuwe pensioenstelsel voor militairen en de hogere AOW-leeftijd. Daarnaast geeft Defensie € 7,2 miljoen vrij.

Nog onverdeeld Prijs

Het budget wordt met € 77,1 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit wordt met name veroorzaakt door het verlagen van het budget met € 39,7 miljoen als gevolg van krapte op de Defensiemarkt en op de arbeidsmarkt. Daarnaast is de bijstelling een gevolg van een verlaging van € 28,3 miljoen vanwege herallocaties van budgetten en het oplossen van problematiek op de defensiebegroting, zoals hogere prijzen voor transport, water, energie en een naheffing van de belastingdienst, en een aantal overige mutaties (€ 9,0 miljoen).

Niet-Beleidsartikel 13 Bijdrage aan Defensiematerieelbegrotingsfonds

Artikel 13 Bijdrage aan Defensiematerieelbegrotingsfonds (bedragen x € 1.000)			
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
	Uitgaven	5.467.518	7.608
13.0	Bijdrage aan Defensiematerieelbegrotingsfonds	5.467.518	7.608
	<i>Bijdrage aan Defensiematerieelbegrotingsfonds</i>	<i>5.467.518</i>	<i>7.608</i>
	<i>Bijdrage aan Defensiematerieelbegrotingsfonds</i>	<i>5.467.518</i>	<i>7.608</i>
	Ontvangsten	0	0

Toelichting op de uitgaven

De mutatie van € 7,6 miljoen betreft de bijdrage vanuit de begroting Hoofdstuk X Defensie aan hoofdstuk K Defensiematerieelbegrotingsfonds ten behoeve van uitgaven die op het fonds worden verantwoord.

Subsidies (bedragen x € 1.000)

Naam	2021	2022	Ontwerp- begroting 2023	Stand 1e suppletoire begroting 2023	Stand 2e suppletoire begroting 2023*	Afwijking 2e suppletoire 2023 t.o.v. 1e suppletoire	mutatie 2024	mutatie 2025	mutatie 2026	Reden afwijking stand van 2e suppletoire t.o.v. 1e suppletoire	Laatste Volgende evaluatie	Einddatum
Stichting Nederlands Veteraneninstituut (NLVi)	21.765	24.502	23.496	23.496	28.410	4.914				Verhoging plafond n.a.v. amendement Boswijk, terugkeerreizen Dutchbat III en loon- & prijsstijgingen.	2022	2026
Nationaal Comité Herdenking Capitulatie 1945 Wageningen	25	25	25	25	25	0					2021	2026
Stichting Veteranen Platform (VP)	304	212	212	246	246	0					2022	2027
Stichting Koninklijke Defensiemusea	16.550	17.141	18.184	18.184	18.184	0					2019	2024
Stichting Nationale Taptoe	276	304	304	324	324	0				correctie op de subsidie	2022	2027
Universiteit van Amsterdam	74	74	77	77	74	-3					2022	2027
Stichting Maritiem Kenniscentrum	28	23	25	25	25	0				geen subsidie toegekend in 2023	2022	2027
Stichting Phantasy in Blue	25		25	10	0	-10					2022	n.v.t.
Stichting Historische Vlucht	111	118	125	125	125	0					2022	2027
Swoon NLDA	15	22	25	25	25	0					2022	2027
Stichting Klachtentelefoon Luchtverkeer Limburg				75	75	0					n.v.t.	2027
ASL BISL Foundation	40		40	0	0	0					2017	n.v.t.
Stichting Power of Freedom, Invictus Games	0	4.850	0	0	0	0				eenmalig	eenmalig	eenmalig
Subsidies te verstrekken na evaluatie/ nader te verdelen		37	508	714	1.134							
Totaal subsidies	39.213	47.308	43.046	43.326	48.647		0	0	0			

*De genoemde bedragen
betreffen het wettelijk
plafond voor subsidies

3 Bijlage subsidieoverzicht